

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΠΥΛΩΝΑΣ Ι: ΤΙΜΙΟ ΚΡΑΤΟΣ

Οι πρακτικές της κυβέρνησης, τόσο της σημερινής όσο και της προηγούμενης, έχουν πλήξει το κύρος της χώρας και την αξιοπρέπεια του Κύπριου πολίτη. Η κατρακύλα στους δείκτες διαφθοράς καταγράφεται από όλους τους έγκυρους διεθνείς οργανισμούς. Η Κύπρος έχει καταταχθεί στις «ελαττωματικές δημοκρατίες», σύμφωνα με το Economist Intelligence Unit, με την χειρότερη βαθμολογία της στον τομέα «λειτουργία της κυβέρνησης».

Σύμφωνα με έρευνα που δημοσιοποίησε η Ευρωπαϊκή Ένωση σε έκτακτο Ευρωβαρόμετρο (Ιούλιος 2022), η διαφθορά επί των ημερών της διακυβέρνησης Αναστασιάδης εκτοξεύτηκε στις 94 μονάδες και αυτή τη στιγμή είναι η δεύτερη χειρότερη στην ΕΕ (μέσος όρος 68).

Δεν είναι όμως μόνο οι επίσημες στατιστικές που αναδεικνύουν το πρόβλημα. Ο Κύπριος πολίτης βιώνει την διαφθορά καθημερινά.

Αυτή η πραγματικότητα θα πρέπει να αλλάξει με σχέδιο και αποφασιστικότητα.

A. Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ

Η διαφθορά έχει διεισδύσει στην καθημερινότητα μας. Δεν είναι όμως μόνο ένα ηθικό πρόβλημα. Η διαφθορά γκρεμίζει το αίσθημα δικαίου και την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους θεσμούς και προκαλεί τεράστιο κόστος για την οικονομία.

Πρωταρχικό παράδειγμα αποτελεί η κακοδιαχείριση του προγράμματος πολιτογράφησης με τα λεγόμενα «χρυσά διαβατήρια». Στο πλαίσιο του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος (ΚΕΠ), το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε την πολιτογράφηση ξένων υπηκόων, η πλειονότητα των οποίων, σύμφωνα με το πόρισμα Νικολάτου, δεν πληρούσε τα κριτήρια που προνοούσε ο νόμος. Στην πορεία, φάνηκε ότι διάφοροι Υπουργοί - αλλά και ο ίδιος ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας - είχαν διασυνδέσεις με δικηγορικά ή άλλα γραφεία που επωφελούνταν από τις πολιτογραφήσεις που ενέκριναν οι ίδιοι. Αυτές οι πράξεις συνιστούν μια πρωτοφανή θεσμική «σύγκρουση συμφέροντος».

Το ΚΕΠ συγκέντρωσε πλούτο σε συγκεκριμένο κύκλο συμφερόντων. Οι αδιαφανείς διαδικασίες, οι παρανομίες, οι προχειρότητες που εντοπίζει το πόρισμα της Ερευνητικής Επιτροπής υπό τον Μ. Νικολάτου καθώς και ο Γενικός Ελεγκτής καταδεικνύουν την ζημιά που έγινε στην οικονομία.

Τα ευρήματα του Γενικού Ελεγκτή στην σχετική Έκθεσή του στις 22 Αυγούστου 2022, επιβεβαιώνουν εκείνα από το πόρισμα της «Επιτροπής Νικολάου». Πολύ μεγάλος αριθμός πολιτογραφήσεων εγκρίθηκαν χωρίς να πληρούνται τα κριτήρια, ενώ κανονικά έπρεπε να απορριφθούν. Ακόμα μεγαλύτερος αριθμός συγγενών πολιτογραφηθέντων, εγκρίθηκαν παράνομα.

Από τον έλεγχο του Γενικού Ελεγκτή υπάρχουν πρόσθετα τεκμήρια για κατάχρηση εξουσίας:

- I. Με πρακτικές απόκρυψης στοιχείων από υπηρεσιακούς λειτουργούς,**
- II. Με εγκρίσεις πολιτογραφήσεων από τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, ενώ ήταν σε γνώση τους ότι δεν πληρούνταν τα κριτήρια,**
- III. Με παραπλάνηση της Βουλής,**
- IV. Με απώλεια 204 εκατ. ευρώ σε ΦΠΑ και 25 εκατ. σε δικαιώματα.**

Τα ευρήματα αυτά εξηγούν γιατί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε τη διαδικασία επί παραβάσει και οδηγεί την Κύπρο στο Δικαστήριο της ΕΕ, τόσο για τα χρυσά διαβατήρια όσο και για το μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ.

Πέραν της απώλειας των κρατικών εσόδων η οικονομία έχει επηρεασθεί αρνητικά και με άλλους τρόπους.

Η κακοδιαχείριση του ΚΕΠ συνέβαλε στην έκρηξη στις τιμές των ακινήτων. Αποτέλεσμα η απόκτηση της πρώτης κατοικίας να είναι ανέφικτη για τους νέους που προσπαθούν να ορθοποδήσουν οικονομικά.

Παράλληλα, η κακοδιαχείριση έχει υποβαθμίσει τη χώρα μας ως επενδυτικό προορισμό και έχει μειώσει σημαντικά την προοπτική για μια υγιή οικονομική ανάπτυξη.

Η διαφθορά πηγάζει από:

- i. Την απουσία διαφάνειας.**
- ii. Την απουσία κανόνων που να αποτρέπουν το διορισμό ατόμων που έχουν σύγκρουση συμφέροντος σε καίρια πόστα.**
- iii. Την αδυναμία των ανεξάρτητων θεσμών να ασκήσουν την εξουσία τους με τον απαραίτητο ανεξάρτητο έλεγχο απέναντι στην εκτελεστική εξουσία.**
- iv. Την αδυναμία της δικαστικής εξουσίας να απονέμει δικαιοσύνη.**
- v. Την αναποτελεσματική λειτουργία της διοικητικής μηχανής που βασίζεται στην πελατειακή σχέση μεταξύ του κράτους και του πολίτη.**

Το Τίμιο Κράτος είναι δικαίωμα μας.

B. ΤΙ ΠΡΟΤΕΙΝΩ

(1) Τέρμα στην αδιαφάνεια

α. Εφαρμογή του Πόθεν Έσχες

Δημιουργία αποτελεσματικού και θεσμοθετημένου «Πόθεν Έσχες» στα πρότυπα της πρότασης των Πισσαρίδη – Παναγιωτίδη - Συρίμη. Οι πολίτες δικαιούνται να γνωρίζουν την ετήσια οικονομική κατάσταση των εκλεγμένων αξιωματούχων και των στενών συγγενών τους, τις σχετικές μεταβολές αλλά και την εξήγησή τους. Η ουσιαστική ερώτηση είναι «πού τα βρήκες;» Θα πρέπει να υπάρχει υποβολή της αρχικής τους οικονομικής κατάστασης, οι μεταβολές καθώς και η εξήγηση της διακύμανσης των οικονομικών τους δεδομένων. Αυτές θα πρέπει να ελέγχονται από την Ανεξάρτητη Αρχή κατά της Διαφθοράς.

β. Δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες

Ο Νόμος για το Δικαίωμα Πρόσβασης σε Πληροφορίες του Δημόσιου Τομέα συνιστά σημαντικό εργαλείο για διαφάνεια και λογοδοσία. Οι πολίτες δικαιούνται πληροφόρηση, το Δημόσιο υποχρεούται να απαντά σε 30 μέρες. Η Επίτροπος Πληροφοριών εποπτεύει και εφαρμόζει αποτελεσματικά τον νόμο.

γ. Κανόνες Διαφάνειας

Ο Πρόεδρος και τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου να θέτουν στη δημόσια σφαίρα την οποιαδήποτε δραστηριότητα τους και να απαντούν σε τυχόν δημόσια επώνυμα ερωτήματα πολιτών αναφορικά με τις δραστηριότητες, τις ευθύνες και τα καθήκοντα τους, μέσα στο πλαίσιο της νομοθεσίας περί Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.

δ. Ηγέτες - παράδειγμα

Οι αξιωματούχοι της πολιτείας υπηρετούν το δημόσιο συμφέρον και τους πολίτες.

- i. Διπλές συντάξεις τέλος, τέρμα στα παράλογα προνόμια, όπως τα αφορολόγητα οχήματα
- ii. Λιμουζίνες τέλος, διακίνηση με υπηρεσιακά υβριδικά και χαμηλού κυβισμού αυτοκίνητα και μόνο για υπηρεσιακές υποθέσεις
- iii. Μια ειδική επιτροπή θα εξετάσει κάθε παράλογο προνόμιο με στόχο να το καταργήσουμε.

ε. Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση

Οι ηλεκτρονικοί κανόνες είναι κοινοί για όλους και η λειτουργία του κράτους θα καταστεί πιο αποτελεσματική.

- i. Ανάπτυξη της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης από το Κράτος.
- ii. Έτσι θα μειωθεί η γραφειοκρατία
- iii. Έτσι θα κτυπηθεί η αδιαφάνεια και θα δίδονται απαντήσεις με σειρά προτεραιότητας.

στ. Διαφάνεια στις παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων στην Κύπρο

Σε διάφορα περιστατικά στο παρελθόν έγιναν καταγγελίες για παρακολουθήσεις. Πρωταρχικό παράδειγμα αποτελεί η υπόθεση του «κατασκοπευτικού μαύρου βαν». Επιβάλλεται:

- i. Η θέσπιση νομοθεσίας που να καθορίζει ένα αυστηρό και αναλογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο το κράτος μπορεί να λειτουργεί για την προστασία του εθνικού συμφέροντος, αλλά ταυτόχρονα να σέβεται την ιδιωτική ζωή του πολίτη. Όπου η αρχή αυτή παραβιάζεται, η νομοθεσία οφείλει να παρέχει αποτελεσματική θεραπεία στους επηρεαζόμενους και να προβλέπει την τιμωρία των υπευθύνων για να αποτραπούν επαναλήψεις.
- ii. Ο σεβασμός στα ατομικά δικαιώματα κάθε πολίτη. Ή τα σεβόμαστε, ή έχουμε ένα κράτος που τα παραβιάζει. Η Κύπρος χρειάζεται ένα Τίμιο Κράτος που ο πολίτης να το εμπιστεύεται και να λειτουργεί με διαφάνεια.

(2). Κανόνες για την αποφυγή σύγκρουσης συμφέροντος

- α. Από την στιγμή που ένα πρόσωπο αναλαμβάνει υπουργικό αξίωμα, υποβάλλει παραίτηση από πιθανό κομματικό του αξίωμα. Η παραίτηση να ισχύει σε όλη την διάρκεια της υπουργικής του θητείας.
- β. Κώδικα Δεοντολογίας, ο οποίος να δεσμεύει πρώτους, τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τα μέλη του Υπουργικού του Συμβουλίου, ώστε να αποτρέπεται οποιαδήποτε σύγκρουση συμφέροντος στην άσκηση εξουσίας.
- γ. Κανόνες για την αποτροπή της σύγκρουσης συμφέροντος σύμφωνα με τις εισηγήσεις της Επιτροπής GRECO.

- δ. Διαφάνεια στα οικονομικά των κομμάτων. Οι εισφορές να γίνονται αποδεκτές κάτω από ένα όριο που θα συμφωνηθεί, ενώ η Ελεγκτική Υπηρεσία να δικαιούται να ελέγχει την διαχείριση των χρημάτων που δίνονται στα κόμματα από την κρατική χορηγία.
- ε. Ο διαχωρισμός των συμβουλευτικών και των διωκτικών αρμοδιοτήτων του Γενικού Εισαγγελέα με τη δημιουργία άλλου θεσμού που να αποτελεί τον νομικό σύμβουλο της εκτελεστικής εξουσίας. Με αυτό τον τρόπο, ο Γενικός Εισαγγελέας θα μπορεί να λειτουργεί ως διωκτική Αρχή, χωρίς να υπάρχει κώλυμα λόγω του παράλληλου ρόλου του ως νομικού συμβούλου της Δημοκρατίας. Αυτός ο διαχωρισμός έχει εφαρμοστεί με επιτυχία σε άλλα κράτη της Κοινοπολιτείας.

(3). Ριζική μεταρρύθμιση στον τρόπο διορισμού των Ανεξάρτητων Αξιωματούχων

- i. Η καθιέρωση πολιτικής πρακτικής από τον Πρόεδρο να διαβουλεύεται με τη Βουλή όσον αφορά τους διορισμούς των ανεξάρτητων αξιωματούχων που ορίζει το Σύνταγμα. Η Βουλή με διαδικασία δημοσίων ακροάσεων (όπως στο Ευρωκοινοβούλιο ή την Γερουσία στις ΗΠΑ) να εξετάζει τα άτομα που προτείνει ο Πρόεδρος. Έτσι θα μπορεί να ασκεί πιέσεις για διορισμό, από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ατόμων ευρείας αποδοχής και με τα κατάλληλα προσόντα. Με την πάροδο του χρόνου, αυτό θα καθιερωθεί ως έθιμο (constitutional convention).
- ii. Για τους διορισμούς ανεξάρτητων αξιωματούχων Αρχών που δημιουργήθηκαν με νόμο ή λόγω των υποχρεώσεων που προέκυψαν με την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, να νομοθετηθεί η διαδικασία διορισμού πάνω στο πρότυπο διορισμού της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς
- iii. Η διαδικασία αυτή να εφαρμοστεί και στην περίπτωση των Προέδρων των Δ.Σ. των Ημικρατικών Οργανισμών με σχετική τροποποίηση του νόμου που τους διέπει. Μέχρι να γίνει αυτό και με πρωτοβουλία του Προέδρου να εφαρμοστεί αμέσως η διαδικασία συμβουλευτικών ακροάσεων που περιγράφεται στο (i) πιο πάνω.
- iv. Η δημιουργία Αρχής κατά της Διαφθοράς και ο διορισμός του Επιτρόπου Διαφάνειας κατόπιν υποβολής καταλόγου προσώπων από ένα Γνωμοδοτικό Συμβούλιο, είναι σημαντικό θετικό βήμα.

Ωστόσο, ο νέος θεσμός παρουσιάζει αδυναμίες, δεν διαθέτει ανακριτικές εξουσίες και οι κανονισμοί λειτουργίας του δεν έχουν ακόμα εγκριθεί.

- v. Η διαφθορά είναι ένα από τα βασικά προβλήματα που μαστιάζει την κυπριακή κοινωνία. Η ανεξαρτησία των θεσμών είναι βασική προϋπόθεση για την αντιμετώπισή της. Η ριζική αλλαγή στον τρόπο στελέχωσης αυτών των θεσμών είναι απαραίτητη για ένα «Τίμιο Κράτος».

(4). Απονομή Δικαιοσύνης

α. Ριζοσπαστική μεταρρύθμιση στο χώρο της Δικαιοσύνης με την εισαγωγή της τεχνολογίας.

- i. Ο Δικαστής να είναι στην έδρα μαζί με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.
- ii. Άμεση οργάνωση προγραμμάτων κατάρτισης για την χρήση της.
- iii. Εισαγωγή της τεχνολογίας στην αποστενογράφιση των πρακτικών σε όλες τις ακροαματικές διαδικασίες.

β. Πέρα από την ηλεκτρονική δικαιοσύνη πιο σημαντική για τον πολίτη είναι η ταχύτητα στην απονομή δικαιοσύνης.

- i. Να αρχίσουν εκδίκαση οι υποθέσεις του 2023 με τους νέους ρυθμούς για άμεση αποκατάσταση της εμπιστοσύνης της κοινωνίας.
- ii. Για τις υφιστάμενες υποθέσεις να δημιουργηθεί ειδική ομάδα κρούσης με επαρκή χρηματοδότηση για ξεκαθάρισμα των παλιών υποθέσεων, που πέρα από την καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης, επιβαρύνει σοβαρά την οικονομία.
- iii. Η ψήφιση από τη Βουλή νόμου για την επέκταση της δικαιοδοσίας των Διοικητικών Δικαστηρίων είναι σημαντική, αφού θα έχουμε Διοικητικό Δικαστήριο όχι μόνο σε θέματα διαδικασίας αλλά και ουσίας, που θα μπορεί να ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο πάνω στη διοίκηση των δικαστηρίων με εξουσιοδότηση να κρίνει την ορθότητα της όποιας απόφασης.
- iv. Για περαιτέρω επίσπευση της διαδικασίας προτείνω την ένταξη της έννοιας του «νομικού βοηθού» στο Πρωτόδικο Δικαστήριο.

γ. Οι διορισμοί δικαστών, με τη δυνατότητα που παρέχει ο νόμος να προσβάλλονται ώστε ο έλεγχος διορισμού δικαστών να μην μένει στο απυρόβλητο και εντός του συστήματος του συγκεκριμένου οργάνου που τους διορίζει.

5. Αποτελεσματική διοίκηση

α. Βελτίωση της λειτουργίας της κρατικής μηχανής.

Η δυσλειτουργία της κρατικής μηχανής είναι γνωστή σε όλους. Χρειάζεται βελτίωση βάζοντας τον πολίτη σαν μέλημα για εξυπηρέτηση παρά σαν πρόβλημα για αποφυγή.

i. Δείκτης εφαρμογής των νόμων

Οι νόμοι από μόνοι τους δεν αρκούν. Για να προοδεύσουμε πρέπει να εφαρμόζονται. Δημιουργία δείκτη αποτελεσματικής εφαρμογής των νόμων με ετήσια έκθεση στη Βουλή.

ii. Αποφάσεις στο κατώτερο δυνατό επίπεδο

Αποκέντρωση της διοικητικής δομής για λήψη αποφάσεων στο κατώτερο δυνατό επίπεδο ώστε να καταργηθούν συγκεντρωτικές δομές και ανελαστικές διαδικασίες που χρονολογούνται από την περίοδο της Αγγλοκρατίας. Ανάθεση αρμοδιοτήτων και ευθυνών στους δημόσιους λειτουργούς στην εκτέλεση του έργου τους. Να λαμβάνουν γρήγορα υπεύθυνες αποφάσεις για να ανταποκριθούν στους νέους ρυθμούς που επιβάλλει η καθημερινότητα.

iii. Απλούστευση των διαδικασιών.

Κινητήρια δύναμη είναι ο ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους, και η απλοποίηση των νόμων. Οι δημόσιοι λειτουργοί να είναι σε θέση να έχουν πρόσβαση σε κοινή βάση δεδομένων (data warehouse) των πολιτών για την ταχεία εξυπηρέτησή τους, χωρίς να χρειάζεται να τους παραπέμπουν από την μία υπηρεσία στην άλλη.

iv. Εκπαίδευση.

Είναι ευθύνη του κράτους να αναπτύξει προγράμματα κατάρτισης των δημοσίων λειτουργών, περιλαμβανομένων ψηφιακών δεξιοτήτων με τους πολίτες. Κάθε νόμος και κανονισμός να συνοδεύεται με επεξήγηση κατανοητή για τους πολίτες στο πλαίσιο του δικαιώματός τους στην πληροφόρηση.

v. Βοήθεια από την ΕΕ.

Μπορούμε να ζητήσουμε τεχνική βοήθεια από την ΕΕ για να γίνει μια πλήρης μελέτη από το κράτος με όρους εντολής την μεταφορά αρμοδιοτήτων στο κατώτερο δυνατό επίπεδο, όπως και τον τρόπο ενδυνάμωσης των ανεξάρτητων θεσμών, ούτως ώστε να μειωθούν οι γραφειοκρατικές παρεμβάσεις στην καθημερινή λήψη αποφάσεων στην βάση του μοντέλου των Σκανδιναβικών χωρών.

β. Οριζόντια ψηφοφορία

Στηρίζω την προώθηση της οριζόντιας ψηφοφορίας γιατί παρέχει στους πολίτες περισσότερες δυνατότητες στην επιλογή. Η ψήφος μας έτσι καθίσταται πιο αντιπροσωπευτική και πιο άμεση.

- i. Εισηγούμαι όπως σε πρώτη φάση να αρχίσει η οριζόντια ψηφοφορία στις Δημοτικές Εκλογές του 2024 που θα διεξαχθούν σύμφωνα με το νέο νόμο για την Μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- ii. Να ψηφιστεί νόμος για την εισαγωγή της οριζόντιας ψηφοφορίας για τις Βουλευτικές Εκλογές του 2026. Το νομοσχέδιο να τεθεί σε μια ευρύτερη δημόσια διαβούλευση ώστε προκριθεί η καλύτερη δυνατή επιλογή από έναν συνδυασμό προτάσεων και ακολούθως να τεθεί προς ψήφιση στη Βουλή.

γ. Συνέλευση Πολιτών: Δίνουμε φωνή στους πολίτες

Οι πολίτες αναζητούν ρόλο και φωνή στην δημόσια ζωή. Χρειάζεται να γίνονται συμμετέτοχοι στις μεγάλες αλλαγές και μεταρρυθμίσεις που έχει ανάγκη ο τόπος μας.

Οι αντιπροσωπευτικοί δημοκρατικοί θεσμοί δεν έχουν σήμερα ικανοποιητική ανατροφοδότηση από τους πολίτες. Οι πολίτες απογοητεύονται και αποστασιοποιούνται.

Η χώρα μας μπορεί να δημιουργήσει ένα νέο πρότυπο συμμετοχικής δημοκρατίας.

Με ενισχυμένη και ενεργό διαβούλευση των πολιτών στην διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Με την καθιέρωση Συνελεύσεων Πολιτών για σημαντικές πολιτικές προτεραιότητες του κράτους:

- Με δομημένη διαδικασία διαβούλευσης
- Με μηχανισμό απευθείας συμμετοχής
- Με αντιπροσωπευτικότητα από όλο το φάσμα της κοινωνικής ζωής
- Με αξιοποίηση σύγχρονων ψηφιακών μορφών ανατροφοδότησης
- Με παραγωγή εισηγήσεων πολιτικής και προτάσεων νομοθετικής πρωτοβουλίας προς την Κυβέρνηση και την Βουλή

Γ. ΣΥΝΟΨΗ

Η σημερινή εικόνα κακοδιοίκησης και διαφθοράς πρέπει να τερματιστεί.

Χρειάζεται διαφάνεια, κανόνες που να αποτρέπουν την σύγκρουση συμφέροντος και ουσιαστική μεταρρύθμιση του συστήματος διορισμού των ανεξάρτητων αξιωματούχων για να μπορέσουν να ασκούν ανεπηρέαστα τον ρόλο τους.

Πέραν όμως της κατάθεσης προτάσεων για την αλλαγή του συστήματος, χρειάζεται και επίπονη, συστηματική προσπάθεια για την εφαρμογή των προτάσεων αυτών.

Μόνο ένας πρόεδρος που έχει την ικανότητα και την θέληση να συγκρουστεί με τα διαπλεκόμενα συμφέροντα μπορεί να φέρει την αλλαγή.

Το Τίμιο Κράτος είναι δικαίωμά

μας.

Γιατί η Κύπρος αξίζει καλύτερα!